

TISKOVÁ ZPRÁVA

Čeští teenageři užívají návykové látky stále méně, ukazují výsledky české části mezinárodní studie ESPAD

Praha, 3.9.2020 – Nově zveřejněné výsledky české části Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách ESPAD 2019 potvrzují pokračující pokles výskytu užívání návykových látek u české mládeže, včetně jeho rizikových forem. Studie potvrdila již dříve sledovaný pokles míry pravidelného a denního kouření, konzumace alkoholu i aktuálních zkušeností mládeže se všemi sledovanými nelegálními drogami. ESPAD je největší celoevropskou studií zaměřenou na zjištění rozsahu užívání legálních a nelegálních návykových látek u šestnáctiletých studentů. V Česku se do studie v roce 2019 zapojilo téměř 3000 respondentů. Výsledky mezinárodního srovnání budou zveřejněny v listopadu 2020.

Příznivý vývoj v užívání návykových látek mezi českou mládeží je potřeba vnímat v kontextu celkové změny životního stylu mládeže, mladí lidé více dbají o sebe a své zdraví a užívání návykových látek přestává být pro mládež přitažlivé. „Pravděpodobně se projeví také pozitivní dopady prevence na školách. Každá základní a střední škola musí mít zformulován tzv. minimální preventivní program, školního metodika prevence a roste počet kvalitních preventivních programů poskytovaných externími subjekty,“ uvedla národní protidrogová koordinátorka Jarmila Vedralová. Dalším pozitivním zjištěním studie je podle Vedralové také postupný posun prvních zkušeností, experimentování i intenzivních forem konzumace návykových látek do vyššího věku.

„Vzhledem k velkému rozvoji nových komunikačních technologií a jejich dostupnosti u široké veřejnosti se řada aktivit současné mládeže v dnešní době přesunuje na internet, pro většinu studentů je samozřejmostí komunikace s vrstevníky (ale často i rodiči nebo školou) on-line. S tím však souvisí i poměrně velké množství času tráveného hraním digitálních her a komunikací na sociálních sítích, který u řady náctiletých dosahuje rizikové úrovně,“ dodala Jarmila Vedralová.

„Hodnoty řady sledovaných ukazatelů užívání návykových látek českými dospívajícími se aktuálně dostaly na úroveň počátku sledování v polovině 90. let minulého století,“ sdělil vedoucí Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti Viktor Mravčík. Výsledky studie také ukazují, že dříve byl výskyt užívání návykových látek výrazně vyšší u chlapců, v současnosti dochází k vyrovnávání rozdílů mezi pohlavími. U většiny ukazatelů se projevují rozdíly mezi studenty podle typu studované školy – nejnižší výskyt užívání návykových látek a dalších forem rizikového chování byl pozorován mezi gymnazisty, naopak nejvyšší míru uvádějí studenti odborných učilišť, ale také 15–16letí žáci 9. tříd základních škol. Přelomovým mezníkem je také přechod ze základní na střední školu.

Výsledky studie ESPAD 2019 ukázaly na některé nové fenomény, např. elektronické cigarety a zahřívání tabáku. Elektronické cigarety – bez ohledu na to, zda obsahovaly nikotin, nebo ne – vyzkoušelo alespoň jednou v životě více studentů, než těch, co uvedli kouření klasických cigaret.

Kouření cigaret, elektronické cigarety a zahřívání tabák

Zkušenost s kouřením cigaret alespoň jednou v životě mělo podle výsledků studie v r. 2019 celkem 54,0 % šestnáctiletých (53,9 % chlapců a 54,2 % dívek) Čechů. Kouření v posledních 30 dnech uvedlo 23,6 % studentů, oproti tomu v roce 2015 se jednalo o 29,8 procenta šestnáctiletých a v roce 1995 o 34,3 procenta. „*Současná míra kouření mezi šestnáctiletými tak poklesla hluboko pod hodnoty sledované v polovině 90. let minulého století, a můžeme tak mluvit o dlouhodobém poklesu kouření u mládeže,*“ uvedla Pavla Chomynová, koordinátorka studie ESPAD v ČR.

Zahraniční výzkumy ukazují na to, že pokles míry kouření klasických cigaret je v posledních letech doprovázen významným nárůstem míry užívání elektronických cigaret a zahřívání tabáku, a to především mezi mládeží. Alespoň jednou zkusilo elektronické cigarety (bez ohledu na to, zda obsahovaly nikotin nebo ne) celkem 60,4 % studentů, tedy vyšší podíl, než uvedl kouření klasických cigaret v životě (54 %). Zkušenost s kouřením tzv. zahřívání tabáku uvedlo 12,8 % studentů.

Konzumace alkoholu

Alkohol v životě pilo 95,1 % šestnáctiletých studentů, přičemž 42,0 % lze považovat za pravidelné konzumenty alkoholu. V posledních 30 dnech pilo podle studie (2019) alkohol 62,7 % studentů, což je pokles o 5,8 procentního bodu v porovnání s rokem 2015. Míra konzumace alkoholu je vyrovnaná u chlapců a dívek, dívky o něco častěji uváděly pouze jednorázovou konzumaci alkoholu.

Pití nadměrných dávek alkoholu alespoň jednou v posledním měsíci uvedlo v r. 2019 celkem 38,5 % šestnáctiletých, opakované časté pití 5 a více sklenic, tj. pití nadměrných dávek alkoholu 3krát a častěji v posledních 30 dnech, uvedlo 11,7 % studentů.

„*Celkově lze říct, že v období mezi roky 2011 a 2015 došlo k výraznému poklesu uváděné konzumace alkoholu u 16letých. Mezi roky 2015 a 2019 došlo k dalšímu poklesu míry konzumace alkoholu u dospívajících, ovšem nikoliv již tak významnému, jako v předchozím období,*“ doplnil Viktor Mravčík.

Užívání nelegálních drog

Alespoň jednu zkušenost s užitím nelegálních drog v životě uvedlo v roce 2019 celkem 29,3 % dotázaných šestnáctiletých studentů, nejčastěji šlo o konopné látky, tj. marihuanu nebo hašiš. Alespoň jednou v životě je zkusilo celkem 28,4 % studentů, z nich 10,6 % uvedlo jednorázový experiment s konopnými látkami a 17,8 % jejich opakované užití.

„*Již od r. 2003 klesá míra aktuálního užívání konopných látek, tj. jejich užívání v období posledních 12 měsíců. Loni byl zaznamenán pokles jak v případě jednorázové zkušenosti, tak další pokles v případě zkušenosti opakované, resp. pravidelné,*“ dodala Pavla Chomynová.

Užití jiné nelegální drogy než konopných látek uvedlo celkem 7,6 % respondentů. Po konopných látkách byla v roce 2019 další v pořadí nejčastěji užitou nelegální drogou v populaci šestnáctiletých extáze (3,6 %), následovaná LSD spolu s jinými halucinogeny (3,5 %) a halucinogenními houbami (2,5 %). Užití pervitinu v životě uvedlo 1,5 % dotázaných, obdobně jako kokainu (1,6 %), zatímco heroin nebo jiné opiáty užilo méně než 1 % respondentů. Zkušenost s těkavými látkami mělo 4,9 % studentů, 0,7 % uvedlo zkušenost s anabolickými steroidy.

První zkušenost s návykovými látkami

První zkušenost s kouřením cigaret mělo nejvíce studentů ve věku 14 a 15 let. Dlouhodobě klesá podíl studentů, kteří uvádí první zkušenost s cigaretami ve věku 9 nebo méně let (12 % studentů v letech 2007 a 2011 a 4,6 % v r. 2019).

V r. 2019 byl poprvé sledován také věk první zkušenosti studentů s elektronickými cigaretami a počátek jejich denního užívání. První zkušenost uvádějí studenti nejčastěji v 15 letech, stejně tak i počátek denního užívání.

K první zkušenosti s alkoholem dochází nejčastěji ve věku 14 let. V posledních letech však výrazně poklesl podíl studentů s časnou zkušeností s alkoholem.

První zkušenost s nelegálními drogami a těkavými látkami získávají studenti nejčastěji ve věku 15 let. Dlouhodobě se posunuje věk první zkušenosti s konopnými látkami do pozdějšího věku, a klesá tak podíl respondentů, kteří užili konopné látky před svými 14. narozeninami.

Subjektivně vnímaná dostupnost návykových látek

Cigarety by si celkem snadno nebo velmi snadno dokázalo obstarat 70,9 % dotázaných (71,2 % chlapců a 70,5 % dívek). Pivo si celkem snadno nebo velmi snadno dokáže obstarat 81,0 % studentů, více než polovina studentů by si snadno obstarala i jiný druh alkoholu. V dlouhodobém horizontu se mírně snižuje subjektivně vnímaná dostupnost cigaret i jednotlivých druhů alkoholických nápojů s výjimkou destilátů.

Celkem 46,9 % studentů by si dokázalo celkem snadno nebo velmi snadno obstarat konopné látky.

„Dostupnost cigaret a alkoholu zůstává dlouhodobě vysoká, a to i přesto, že se jedná o látky, které by nezletilým neměly být volně dostupné,“ podotkla Jarmila Vedralová.

Hraní digitálních her a trávení času na sociálních sítích

V rámci studie ESPAD 2019 bylo podrobně sledováno trávení času na internetu, a to především trávení času hraním digitálních her, tj. her na počítači, tabletu, mobilním telefonu, konzoli nebo jiném elektronickém zařízení, a trávení času na sociálních sítích.

Celkem 21,9 % studentů hraje digitální hry 7 dní v týdnu, výrazně častěji se jedná o chlapce (36,9 % oproti 6,3 % dívek). Vysoký podíl studentů uvádí aktivní trávení času na sociálních sítích – celkem 74,2 % studentů tráví čas denně na YouTube nebo sociálních sítích (např. Facebook, Instagram, WhatsApp, Twitter, Skype nebo Messenger), o něco častěji jde o dívky (76,4 % oproti 72,0 % chlapců). Pouze 1,5 % dotázaných netrávila v posledních 7 dnech ani jeden den na sociálních sítích.

„Pokles v užívání návykových látek je dáván do souvislosti s tzv. digitální revolucí charakterizovanou nárůstem on-line komunikace a užívání nových technologií. Spíše než samotný vliv technologií a internetu zde roli hraje pokles přímé komunikace s vrstevníky a trávení volného času osobním kontaktem s nimi, doprovázený vyšší mírou rodičovské kontroly,“ shrnula koordinátorka studie ESPAD v ČR Pavla Chomynová.

Kontakt pro média:

Mgr. Kristina Vurmová Labohá

tel: +420 737 247 167, vurmova.kristina@vlada.cz